

Foto: Jan de With

De ideale opfokstal

Wilma Wolters

Met de lammertijd in aantocht is een laatste check van de opfokstal geen overbodige luxe. In dit artikel leest u de tips.

Een goede opfok is de basis voor toekomstige resultaten'. Deze zinsierde de laatste sheet van de presentatie van Henk van der Horst van Denka-vit, zowel tijdens de studiedag van ForFarmers als tijdens de studiedag van de kunstmelkfabrikant zelf. En hoe die goede opfok eruitziet, vat Van der Horst samen in een tekening.

Genetisch programmeren

"Er blijft heel veel geld zitten in een lam dat de potentie heeft om gezond te blijven en veel te produceren, maar daar niet de omstandigheden voor krijgt", aldus Henk van der Horst. En zo hebben bedrijven meer verborgen verliezen, weet hij. "Het onnodig veel lammeren opfokken door te hoge uitval bij de geiten of door slechte resultaten bij de opfok. Of een lage jaar- en levensproductie van de geiten door de inbreng van lammeren met te weinig capaciteit, vitaliteit en weerstand." Deze verborgen verliezen kunnen flink hoog oplopen, zo berekent Van der Horst in het kader.

Om deze verliezen zo veel mogelijk te beperken, zou je lammeren 'genetisch moeten programmeren'. Van der Horst bedoelt daarmee dat je goed met de dieren om moet gaan; de omstandigheden voor de lammeren zo moet maken dat er uit kan komen wat er genetisch gezien in zit. "Dan moeten lammeren van jongs af aan veel voer opnemen, een goed werkend immuunsysteem en gezonde longen en darmen ontwikkelen." De eerste stap daartoe is het verstrekken van biest volgens het alom bekende ritueel: veel, vaak vlug en vers. Van der Horst: "Drie keer per dag verstrek je 5 procent van het lichaamsgewicht van het lam aan goede biest. Je kunt biest vers houden door het aan te zuren: vul de biest met 5 tot 10 procent van het volume aan met yoghurt of karnemelk. Dan kun je het zeker drie dagen bewaren." Naast biest is de opname van krachtvoer belangrijk. En

water. "Zeker als de krachtvoeropname hoog ligt, zal een lam ook veel water willen drinken." Om de pens goed op gang te krijgen is het belangrijk dat lammeren naast goed verteerbare lammerenkorrel 'structuur' krijgen. Luzerne, gehakseld stro of goed hooi is hiervoor geschikt. "Vreten de lammeren net vóór spenen 200 tot 250 gram krachtvoer per dag, dan blijft de speedip zo klein mogelijk", weet Van der Horst.

Hygiëne

Ook hygiëne staat hoog in het vaandel bij de lammerenspecialist. "Hygiëne voorkomt besmetting. Beste aanpak, uit dit oogpunt, is om de lammerenperiode zo kort mogelijk te houden, zodat de lammeren nauwelijks kans

hebben elkaar onderling te besmetten." Het gedurende lange tijd ongebruikt laten van de lammerenruimte (minstens twee weken) nadat het schoongemaakt is, is een van de beste manieren om besmetting te voorkomen. Wie nog een stapje verder wil gaan, kan na de leegstand middelen als Stalosan, Silverdust of Mistral (drogende en ontsmettende poeders) gebruiken. Het volgende jaar kun je dan in de opfok met minder medicijnen (tegen Cryptosporidium) toe. "Schoonmaken en leegstand betekent dus niet dat je met de kerstdagen de stal pas gaat schoonmaken, terwijl de lammeren in januari komen", schertst Van der Horst tot slot.

>

Verborgen verliezen

Van der Horst noemt twee verborgen verliezen en maakt daarbij een fictieve berekening van de extra kosten die een geitenhouder maakt.

1. Onnodig veel lammeren opfokken

Het vervangingspercentage op geitenbedrijven varieert van ruim 20 tot ruim 40 procent. Het is reëel om te stellen dat sommige bedrijven 10 procent van het aantal geiten te veel aan lammeren opfokt. Dus een bedrijf van 1.000 melkgeiten kan zomaar 100 lammeren structureel te veel opfokken door te veel uitval in de lammerperiode en/of te veel uitval bij de geiten. Deze 100 extra lammeren vormen een kostenpost van 150 tot 300 euro per dier. Over het bedrag is veel discussie. Een niet-eerstejaarsgeit bij de bok doen is een risico op uitval bijvoorbeeld. De meeste bedrijven rekenen daar tegenwoordig een bedrag voor van circa 70 euro per stuk. Daar bovenop komen alle andere kosten. Melkpoeder, dierenarts, voer (krachtvoer en ruwvoer), stro en arbeid vormen een kostenpost van fors meer dan 100 euro. Kortom: een bedrijf dat 100 lammeren te veel opfokt, krijgt voor circa 25.000 euro 'onnodig' aan rekeningen binnen.

2. Slecht opfokken betekent suboptimale resultaten

Het niet-optimaal groeien alsook besmettingen van darmen en longen is van grote invloed op de prestatie van de dieren. Wanneer 1.000 melkgeiten structureel circa 0,3 kg per dag (circa 10 procent van de dagproductie) minder melk geven dan zij zouden kunnen, is dat op jaarbasis ruim 100.000 liter niet-geleverde melk. De kosten van voer, enten, huisvesten enzovoort veranderen niet. Het mislopen van 100.000 liter melk betekent ook het missen van circa 40.000 euro aan inkomsten. (In deze berekening zijn niet de kosten van extra uitval verrekend, het gaat alleen over de suboptimale resultaten van de geitenstapel.)

De ideale opfokstal

Na de couveuseruimte komt het lam op dag twee of drie in de opfokstal terecht. Van der Horst en collega José van Cranenbroek hebben de ideale opfokstal getekend. Belangrijkste uitgangspunt daarbij was om niet de lammeren te verplaatsen, maar de hokken groter te maken.

1. 20 tot 25 lammeren (0,25-0,3 m² per lam) bevolken vanaf de tweede levensdag tot de veertiende gezamenlijk één hok (in de tekening aangegeven met de letters a tot en met d; er zijn hier dus vier 'starthokken'). Een onderkruipruimte met warmtelamp is alleen nodig bij een niet goed geïsoleerde of slecht verwarmde stal. Twee spenen per hok zijn hier voldoende.
2. Na de tiende tot veertiende levensdag kan het tussenschot tussen twee naast elkaar gelegen hokken weggehaald worden. (In de tekening dus het schot tussen a en b en het schot tussen c en d). Hierdoor komen 40 tot 50 lammeren in één hok. De dieren kunnen nu met twee tot drie spenen toe.

Op zo'n drie weken leeftijd kan er weer een schot weg; het hok telt nu zo'n 80 tot 100 lammeren.

3. Op vier à vijf weken leeftijd kan ook het achterschot weg (in de tekening aangegeven met e) en beschikken de dieren over de volledige ruimte (0,5 m² per lam; in de tekening geeft f hier een voorbeeld van weer).

Voor de drinkautomaat geldt: een drinkautomaat kan ongeveer 200 lammeren voeden. Bij de jonge lammeren is het verstandig om de slang zo kort mogelijk te houden, zodat de lammeren zo makkelijk mogelijk melk kunnen drinken. Hoe ouder de lammeren worden, hoe langer de slangen mogen zijn. Tot zo'n twee weken na spenen moet je voorkomen dat er (koude) lucht op een lam valt, want tot die tijd heeft het zelf nog nauwelijks warmteproductie en zal dus direct ziek worden van een beetje tocht. De luchtsnelheid in de opfokstal dient 0,1 tot 0,2 m/s op dier-niveau te zijn. Dat is voldoende om CO₂ en ammoniak af te voeren, maar veroorzaakt

geen tocht. Stilstaande lucht is niet goed; door de ammoniak worden de longen van een lam natter en dat maakt de longen aantrekkelijker voor bacteriën, waardoor het dier vatbaarder is voor ziektes. Isolatie van de afdeling geeft een betere luchtverdeling en voorkomt leklucht en is daarom een aanrader voor de opfokstal.

Omdat het zo nauw luistert, adviseren de specialisten de eerste weken mechanische luchtverversing. Als de voeropname van de lammeren op 3 tot 4 procent van het lichaamsgewicht ligt, kun je natuurlijke luchtverversing toepassen.

Temperatuur is van minder belang dan tocht. Een temperatuur in de opfokstal van 15 à 20 °C gedurende de eerste vijf tot zes weken voldoet. Als de ventilatie en de temperatuur op orde zijn, is de luchtvochtigheid in de stal als vanzelf goed. ✓

